

СЕКЦІЯ 5 ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 336.773

Алексеев В.І.
*кандидат технічних наук,
доцент кафедри прикладної математики
Національного університету «Львівська політехніка»*

БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК: МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглянуто колізію щодо можливості здійснення кредитними спілками благодійної діяльності, передбаченої Законом України «Про кредитні спілки», та необхідності оподаткування благодійних внесків відповідно до роз'яснень ДПС України щодо застосування положень статті 157 Податкового Кодексу України. Також проведено аналіз кредитних спілок у контексті вимог Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Запропоновано можливості застосування у кредитних спілках благодійних фондів, як визначає Положення Держфінпослуг (№ 7 від 16.01.2004), та необхідні дії державних структур з метою вирішення колізії і розблокування благодійної діяльності кредитних спілок.

Ключові слова: кредитні спілки, благодійна діяльність, благодійний фонд, благодійні внески, податок на прибуток.

Алексеев В.И. БЛАГОТВОРИТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КРЕДИТНЫХ СОЮЗОВ: ВОЗМОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

В статье рассмотрена коллизия, касающаяся возможности осуществления кредитными союзами благотворительной деятельности, предусмотренной Законом Украины «О кредитных союзах», и необходимости налогообложения благотворительных взносов в соответствии с разъяснениями ГНС Украины относительно положений статьи 157 Налогового Кодекса Украины. Также проведен анализ кредитных союзов в контексте Закона Украины «О благотворительной деятельности и благотворительных организациях». Предложены возможности применения в кредитных союзах благотворительных фондов, как определяет Положение Госфинуслуг (№ 7 от 16.01.2004), и необходимые действия государственных структур с целью разрешения коллизии и разблокирования благотворительной деятельности кредитных союзов.

Ключевые слова: кредитные союзы, благотворительная деятельность, благотворительный фонд, благотворительные взносы, налог на прибыль.

Alekseyev V.I. CHARITABLE ACTIVITIES OF CREDIT UNIONS: OPPORTUNITIES AND PROSPECTS

Article is discussing a collision between Law of Ukraine on Credit Unions, considering charitable activities allowed for credit unions, and clarification of State Tax Service on usage of paragraph 157 of Tax Code of Ukraine, considering the need of taxation of donations into credit unions. There is also the analysis of credit unions from the point of Law of Ukraine on Charitable Activities and Charitable Organizations. There are offered the opportunities of implementing of charity funds in credit unions and the required steps of state institutions to solve the collision and to unblock charitable activities of credit unions.

Keywords: credit unions, charity, charitable activities, charity fund, donations, income tax.

Постановка проблеми. Протиріччя у формулюваннях, сприйнятті та інтерпретації законодавства щодо кредитних спілок, зокрема й Закону України «Про кредитні спілки», породжене недостатньо докладним тлумаченням окремих його положень, стають критичною проблемою для повсякденної діяльності кредитних спілок та розвитку кредитної кооперації в Україні. Так, наприклад, п. 1 ст. 21 Закону [1], що визначає виключний перелік видів діяльності, які може здійснювати кредитна спілка, стверджує, що кредитна спілка «провадить благодійну діяльність за рахунок коштів спеціально створених для цього фондів». Логіку можливості провадження кредитними спілками благодійної діяльності логічно продовжує (розвиває й уточнює) затверджене Держфінпослуг Положення про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок [2], де визначено поняття «благодійний внесок у додатковий капітал» та «внесок до благодійного фонду», а також вказано, що «кредитна спілка має право здійснювати благодійну діяльність за рахунок частини доходу кредитної спілки, отриманого в звітному періоді». Водночас недостатньо точно визначення та окреслення способу здійснення кредитними спілками благодійної діяльності після прийняття Податкового Кодексу України [3], незважаючи на відсутність прямої заборони

чи обмеження, дозволило представникам податкових органів тлумачити [4] статтю 157 Кодексу так, що перекреслено було не лише суть неприбуткового статусу кредитної спілки, але й будь-який сенс у здійсненні благодійної діяльності. Більше того, працівники податкових органів самостійно створили передумови для застосування до кредитних спілок штрафних санкцій за наслідком перевірок їх благодійної діяльності. Таким чином, тривалий час існує колізія у формулюванні і тлумаченні законодавства щодо кредитних спілок та недоречною необхідністю оподаткування внесків до благодійного фонду кредитної спілки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед публікацій, присвячених проблемам благодійної діяльності кредитних спілок, можна відзначити лише передрук у Бюлетені кредитних спілок [5] згаданої статті у Віснику податкової служби України [4]. Через таку жорстку позицію податкових органів України щодо викорінення благодійної діяльності кредитних спілок, що унеможливило практичну реалізацію кредитними спілками своїх законних можливостей у цій сфері, очевидно, й не виникло підстав для наукового інтересу до вивчення механізмів благодійництва через кредитні спілки. Є доволі ґрунтовні роботи щодо аналізу благодійної діяльності в цілому [6], навіть без згадки про проблеми кредитних спілок.

Хоча можна говорити про недостатню увагу до проблем кредитних спілок загалом, однак більшість досліджень та публікацій щодо діяльності кредитних спілок [7-12] зосереджені або на глобальних проблемах кредитної кооперації, або на майже технічних деталях їх функціонування. Тут слід згадати прізвища таких дослідників, як І.В. Алексеев, Р.Р. Коцовська, У.Я. Грудзевич, О.І. Іваненко. Серед робіт присвячених проблемам оподаткування варто відмітити роботи Ю.Б. Іванова та І.А. Майбурова [13-15], а також А.М. Соколовської [16], О.І. Рябої та Н.В. Гончарук [17]. Окремим актуальним проблемам у роботі кредитних спілок, зокрема й аналізу стабільності їх функціонування, присвячено ряд власних досліджень [18-21].

Постановка завдання. Завдання цього дослідження полягає у виявленні та аналізі проблемних аспектів застосування кредитними спілками практики благодійної діяльності, на підставі чого сформулювати пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правової бази для провадження кредитними спілками благодійної діяльності та окреслити перспективи значення таких змін для забезпечення розвитку стабільності і гарантування безпеки вітчизняного фінансового ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розпочнемо з аналізу сутності кредитних спілок та передумов для їх функціонування. Розуміння саме глибинної суті та місії кредитної кооперації є джерелом для усвідомлення високої пристосованості кредитних для виконання соціальної ролі та, зокрема, провадження благодійної діяльності.

По-перше, слід відзначити, що кредитна спілка за своєю природою – це об'єднання фізичних осіб (громадян, що пов'язані деякою ознакою, як визначає Закон «Про кредитні спілки», переважно за територіальним принципом, – мешканці однієї адміністративно-територіальної одиниці). Даний факт є чи не найважливішим та визначальним у розумінні природи кредитних спілок – кредитні спілки створюються людьми для людей.

По-друге, історично обґрунтування появи кредитних спілок можна розуміти як спосіб отримати життєво необхідні фінансові послуги (кредитування, розміщення вільних коштів), забезпечити їх доступність та гарантувати свою фінансову безпеку (завдяки довірі та людяності). Очевидно, що однією з причин появи кредитних спілок стала нечуйність банківських установ до людських потреб та часто відсутність з їхнього боку належного рівня уваги, довіри і людяності при вирішенні проблемних питань із людьми. Часто банки, наприклад, не готові надавати свої послуги у малих чи віддалених населених пунктах. Хоча у більшості розвинених країн, наприклад у Європі, функціонування малих банків знімає проблему людяності та доступності банківських послуг, проте в Україні така проблема актуальна й зараз. Таким чином, другий засадничий принцип для розуміння кредитних спілок – кредитні спілки працюють із турботою про інтереси людей.

По-третє, метою створення кредитної спілки не є отримання прибутку, а лише надання фінансових послуг та фінансовий захист своїх членів (людей, що є її рівноправними співвласниками). Дійсно, кредитні спілки є акумулятором коштів, що традиційно використовуються місцевою громадою для економічного розвитку, підвищення рівня добробуту та якості життя. Причому не персонального, завдяки отриманню прибутку, а суспільного – завдяки фінансовому забезпеченню механізмів економічного розвитку чле-

нів спільноти. Отже, кредитні спілки є суспільними інституціями із вираженою соціальною функцією.

Критичний погляд на реалії кредитних спілок в Україні, звичайно, змушує визнати низку системних проблем на ринку фінансових послуг та існування фіктивних кредитних спілок, що аж ніяк не відповідають принципам кредитної кооперації:

1. «Шахрайські» структури, що іменують себе як «кредитні спілки» неофіційно (в усних бесідах із відвідувачами), – це незаконні або напівзаконні утворення, що не є кредитними спілками за юридичним статусом та часто навіть не зареєстровані як фінансові установи, але паразитують на небажанні компетентних структур (зокрема, органів внутрішніх справ, а саме міліції, прокуратури та регулятора ринку фінансових послуг) слідувати за дотриманням та належною практичною реалізацією двох простих положень: статті 4 Закону України «Про кредитні спілки» [1], де встановлено обмеження на застосування терміну «кредитна спілка», та ряду вимог Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [22].

2. «Штучні» кредитні спілки – це сателітні економічні утворення, оформлені юридично як «кредитні спілки», основною метою яких є забезпечення економічних інтересів материнської структури (переважно великої торговельної мережі або торговельного підприємства) у частині, що стосується споживчого кредитування фізичних осіб для придбання товарів чи послуг (переважно у цій же торговельній мережі), та, водночас, користуючись статусом «неприбутковості».

3. «Узурповані» кредитні спілки, що зазнали краху, – це кредитні спілки, що не лише юридично оформлені, але й функціонували якийсь час як кредитні спілки, проте втратили свою природу як кредитна спілка (внаслідок стрімкого зростання чи нерозважливої експансії на ринку), зазнали розрізненості членства та перетворилися на спотворену «копію банку», в якую перші особи (правління чи мажоритарні вкладники) узурпували функції управління кредитною спілкою. Зазвичай такі спілки зазнавали краху через нездатність ефективно управляти організацією, що швидко зростає, або зумисним банкрутуванням чи розкраданням такої фінансової установи.

Реальний досвід функціонування багатьох успішних та стабільних кредитних спілок, переважно об'єднаних одночасно в асоціації всеукраїнського та обласного рівня (значна частина кредитних спілок, що зареєстровані як фінансові установи та мають відповідні свідоцтва та ліцензії для роботи, не є членами жодних асоціацій кредитних спілок), показує, що вони здатні не лише виживати і долати кризи, але й ефективно працювати в умовах кризи, не припиняючи своєї роботи. Окремі міркування щодо стабільності та математичне обґрунтування деяких аспектів забезпечення стабільності фінансового ринку України завдяки розвитку кредитних спілок подавалися у попередніх роботах [18; 21]. Отже, проблема з деякими кредитними спілками криється не у кредитних спілках як таких, а у нерозумінні чи небажанні зрозуміти потенціал, можливості, роль і завдання кредитних спілок в Україні. Тривалий час типовою була ситуація, коли представники фіскальних та контролюючих органів під час проведення перевірок кредитних спілок (справжніх, а не фіктивних) не могли зрозуміти, чому немає відповіді на їх запитання «хто у вас власник?» та «як це ви так працюєте без порушень?». Такі запитання, природним чином, не виникали б, якби представники державних органів не намагалися б порівнювати кредитні спілки із звичай-

ними комерційними структурами (банки, страхові компанії, ломбарди тощо), на меті функціонування яких першим завжди є прибуток. На жаль, одними із послідовних прибічників знищення кредитних спілок та системи кредитної кооперації традиційно були податкові органи, представники яких регулярно прагнуть позбавити кредитні спілки статусу неприбутковості чи обмежити недоречним оподаткуванням сфери діяльності кредитних спілок, та банківська система, що часто-густо ставила «під удар» систему кредитної кооперації, намагаючись захистити «свій» ринок та «прикрити» недобросовісність у роботі цього ринку. До цих негараздів, звичайно, тривалий час додавалося нерозуміння змісту та суті кредитної кооперації у представників державного регулятора ринку фінансових послуг, саме який замість руйнування [23] мав би розумітися на проблемах та потребах кредитних спілок, захищаючи їх так само завзято, як Національний банк захищає банківську систему. Як підсумок, за роки роботи на ринку фінансових послуг залишаються карликові й недорозвинені фінансові установи. При цьому кредитні спілки, зокрема, втрачають можливості для реалізації небагатьох визначених Законом [1] своїх можливостей, а саме прав на здійснення благодійної діяльності.

На рисунку 1 подано систему фінансових послуг кредитної спілки у вигляді UML-діаграми використання (англ. «use case diagram», відома також як діаграма варіантів використання або діаграма прецедентів). На діаграмі представлено основних дійових осіб та вказано на їх участь у діяльності кредитних спілок. Найтипівіші та найбільш розповсюджені, а за змістом основні, види діяльності – кредитування, залучення коштів, розміщення коштів – позначено жирними лініями. «Благодійництво» позначено штриховими лініями як вид діяльності, що занепадає та вже майже не здійснюється. Поручительства та переказ коштів позначено звичайними тонкими лініями, оскільки із формальних міркувань здійснення

Рис. 1. Діяльність кредитних спілок (UML-діаграма використання)

таких видів діяльності можливе для кредитних спілок, проте вони вкрай рідко або й ніколи не зустрічалися у повсякденній практиці кредитних спілок.

Варто також зазначити, що асоціації кредитних спілок, що є, часто, активними учасниками повсякденної роботи кредитних спілок, насправді мають лише опосередковане залучення до конкретних видів діяльності (залучення коштів та розміщення коштів діяльності (залучення коштів та розміщення коштів кредитних спілок), оскільки діють через об'єднані кредитні спілки, що створені при цих асоціаціях.

Щодо переліку дозволеної Законом діяльності, то, насправді, кредитні спілки суттєво обмежені навіть у реалізації, здавалось би, основної – кредитування. Це є наслідком скорочення різновидів залучення коштів, яке виникло внаслідок відмови багатьох кредитних спілок від отримання ліцензій уповноваженого державного регулятора на залучення внесків на депозитні рахунки (так сталося через появу, свого часу, системного хабарництва ряду посадових осіб регулятора, залучених до процесу ліцензування, що спонукалося багаторазовими формальними й неогрунтованими «відписками» із відмовою у відповідь на заяви для одержання необхідної ліцензії). Слід звернути увагу, що переважна більшість видів діяльності кредитних спілок потребує ліцензування зі сторони регулятора ринку (зараз – НацКомФінПослуг), що відображено зв'язками на Рис. 1.

Перш ніж перейти до аналізу питання «Чому?» кредитні спілки можуть і повинні займатися благодійністю, слід ще коротко проаналізувати питання «Для чого?» це кредитним спілкам. Отже, повноцінна реалізація права на благодійну діяльність на рівні із благодійними організаціями дозволяє кредитним спілкам забезпечити такі аспекти:

- акумулювання коштів місцевих громад;
- резервування та гарантування основної діяльності коштами додаткових фондів;
- сприяння позитивному іміджу та розповсюдженню ідей кредитної кооперації;
- ефективний перерозподіл грошових ресурсів на соціальні потреби та реалізація засадничих принципів захисту людей, особливо там, де благодійні організації чи фонди є «екзотикою»;
- можливість акумулювання коштів, що гарантують дотримання державницьких цілей (завдяки відсутності чи обмеженні прямого «ворожого» зовнішнього впливу [21], що є надважливим у стані конфлікту з іноземними державами).

З метою аналізу передумов та обґрунтування можливостей кредитної спілки для здійснення благодійної діяльності використаємо порівняльну таблицю структури органів управління згідно вимог Закону України «Про кредитні спілки» [1] та Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [24].

Як бачимо із таблиці 1, благодійні організації мають структуру органів управління надзвичайно близьку до структури органів управління кредитної спілки. Хоча у діючій редакції Закону «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [24] благодійні організації не мають ревізійної комісії, проте такий орган управління (й аналогічний за призначенням) ще донедавна був у благодійних організаціях згідно вимог Закону. Не вважаючи на деякі розбіжності у назвах («наглядова» чи «спосте-

Таблиця 1

Структура управління благодійних організацій та кредитних спілок

Благодійна організація	Кредитна спілка
<i>Загальні збори учасників</i> Є вищим органом управління благодійних товариств та благодійних фондів. Можуть вирішувати будь-які питання.	<i>Загальні збори членів</i> Є вищим органом управління. Можуть приймати рішення з будь-яких питань діяльності кредитної спілки. Скликаються не рідше 1 разу на рік.
<i>Наглядова рада</i> Є органом управління благодійних товариств та благодійних фондів, який в межах своєї компетенції, визначеної їх статутами, контролює і регулює діяльність виконавчого органу та здійснює інші функції, передбачені статутами благодійних товариств та благодійних фондів. Наглядова рада є вищим органом управління благодійних установ, який може вирішувати будь-які питання діяльності благодійних установ відповідно до Закону.	<i>Спостережна рада</i> Представляє інтереси членів кредитної спілки в період між загальними зборами. Виконує обов'язки відповідно до Закону. Спостережна рада кредитної спілки обирається загальними зборами.
<i>Виконавчий орган</i> Є постійно діючим органом управління благодійної організації. Членами виконавчого органу можуть бути одна або декілька фізичних осіб, які мають повну дієздатність. Виконавчий орган діє від імені благодійної організації у порядку та межах повноважень, встановлених законом та установчими документами благодійної організації.	<i>Правління</i> Є виконавчим органом, який здійснює керівництво її поточною діяльністю. Складається з осіб, які знаходяться в трудових відносинах із спілкою. Вирішує всі питання діяльності кредитної спілки, крім тих, що належать до компетенції загальних зборів, спостережної ради та кредитного комітету.
–	<i>Ревізійна комісія</i> Здійснює контроль за фінансово-господарською діяльністю кредитної спілки.
–	<i>Кредитний комітет</i> Є спеціальним органом, відповідальним за організацію кредитної діяльності спілки. Призначається спостережною радою.

режна» рада, «виконавчий орган» чи «правління») органи управління благодійних організацій та кредитних спілок подібні за своїм призначенням. Більш того, деякі законодавчі та нормативні вимоги до кредитних спілок є більш суворими, ніж у випадку благодійних організацій. Отже, кредитні спілки мають усі необхідні передумови та можливості для ефектної і успішної реалізації благодійної діяльності у межах діючих у них управлінських структур.

Крім того, є й інша принципова проблема, яка заважає кредитним спілкам здійснювати благодійну діяльність у теперішніх умовах – відсутність прибутку, що є для звичайних організацій і підприємств визначальним при визначенні розміру неоподаткованої благодійної допомоги, яку вони можуть виплачувати (надавати). Таким чином підстави для відмови від провадження благодійної діяльності кредитними спілками є очевидні – потрібне оподаткування благодійності: 1) при отриманні цільових внесків у благодійний фонд кредитна спілка за логікою податківців повинна оподаткувати такі внески як дохід; 2) неможливість коректно визначити суму неоподатковуваних благодійних пожертв чи допомоги, що хоче здійснити кредитна спілка, оскільки ця сума розраховується як процент від прибутку (а кредитна спілка є неприбутковою організацією); 3) благодійна допомога фізичним особам повинна бути оподаткована як дохід цих фізичних осіб. Зрештою, кредитна спілка працює з людьми, тобто з фізичними особами, і допомагати, вочевидь, теж прагнуть людям. Якщо прийняти, що не можна обґрунтовано оминати останній пункт (звичайно, погоджуючись із міркуваннями щодо можливих маніпуляцій щодо виплат заробітної плати і т.п.), то щодо перших двох проблемних пунктів у оподаткуванні благодійної діяльності кредитної спілки є шанс вирішити таку дивну колізію.

Механізм реалізації благодійної діяльності у кредитних спілках можливо вивести з-під недоречного оподаткування при отриманні внесків у благодійний фонд, якщо деяким рішенням регулятора ринку для кредитних спілок розтлумачити, що внески до бла-

годійного фонду належать до категорії внесків на потреби, передбачені Законом [1] (стаття 21, пункт 1) та відповідно до визначення понять Положення [2] (пункт 1.2). Таке тлумачення дозволило б кредитним спілкам спиратися на положення статті 157 Податкового Кодексу України, де вказано, що від оподаткування звільняються доходи, отримані у вигляді коштів, які надходять до кредитних спілок у вигляді внесків на потреби, передбачені законом. Це дозволило б заперечити такі міркування податківців [4] щодо благодійних внесків у кредитну спілку (зокрема внесків до благодійного фонду), що «положеннями ст. 157 Податкового кодексу не передбачено звільнення таких видів доходів від оподаткування».

Також слід дозволити кредитним спілкам вільно, без оподаткування, здійснювати благодійні пожертви та благодійну діяльність у межах сум, накопичених у благодійному фонді кредитної спілки. Якщо розглянути суму до 4% від оподаткованого прибутку чи доходу, то не залежно від формулювання виникає колізія, пов'язана із неприбутковістю кредитної спілки: прибутку може не бути взагалі, або він надзвичайно малий, а доходи кредитної спілки отримані переважно (або й на 100%) від неоподатковуваних внесків та операцій з активами. Очевидно у таких умовах здійснювати благодійну діяльність майже неможливо, тобто за Законом «Про кредитні спілки» [1] благодійність теоретично допустима, а практично – безглузда! У нинішніх умовах, наприклад, кредитні спілки, що є об'єднаннями громадян, не можуть повноцінно виконати свою соціальну роль для організації пожертв на підтримку учасників анти-терористичної операції на сході України та примушені вишукувати якісь інші «обхідні» шляхи, щоб надавати необхідну допомогу своїм членам. Звичайно, аби не перетворювати кредитні спілки у інструмент для «перекачування благодійних коштів», варто встановити ряд об'єктивних обмежень. Наприклад, визначити, що сумарний річний оборот коштів благодійного фонду (благодійних фондів) не повинен перевищувати розміру власного капіталу кредитної спілки. Це доволі сильне обмеження й на тривалий

час, оскільки кредитні спілки в Україні мають дуже низьку капіталізацію.

Висновки. Отже, єдиним можливим ефективним механізмом вирішення проблеми із благодійною діяльністю кредитних спілок є практична реалізація та розблокування можливостей для безперешкодного функціонування їх благодійних фондів. З цією метою регулятор (або Уповноважений орган) на ринку фінансових послуг (принаймні своїм рішенням, або ініціювати це на законодавчому рівні) має забезпечити визнання внесків у благодійний фонд внесками на потреби, передбачені законом, – це дозволить чітко їх позиціонувати згідно з діючими нормами Податкового Кодексу. Також регулятор або Уповноважений орган на ринку фінансових послуг, яким є зараз Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, повинен би був забезпечити законодавче закріплення положень щодо механізмів реалізації благодійної діяльності через благодійний фонд кредитної спілки і цільового використання його коштів, встановивши одночасно й обмеження на таку благодійну діяльність (наприклад, із прив'язкою до власного капіталу спілки). Знявши, таким чином, принаймні частину податкового блокування благодійної діяльності кредитних спілок, з'явиться можливість говорити про створення передумов для розвитку стабільного та гарантування безпеки ринку фінансових послуг. Зміст і перспективність таких передумов полягають у мобілізації та акумулюванні грошових коштів місцевих громад, створенні додаткових резервів та уникненні можливостей прямого зовнішнього впливу на кошти, що розміщені у кредитних спілках.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України «Про кредитні спілки» від 20.12.2001 № 2908-14 : Редакція від 06.11.2014 / Верховна Рада України – Офіц. вид. – Відомості Верховної Ради України, 2002. – № 15, ст. 101.
2. Положення про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок / Розпорядження Держфінпослуг від 16.01.2004 р. № 7.
3. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-17: Редакція від 08.11.2014 / Верховна Рада України – Офіц. вид. – Голос України, 04.12.2010. – № 229 / № 229–230.
4. Кредитні спілки: податковий облік / Олексій Задорожний // Вісник податкової служби України. – 03.08.2012 р. – № 29(697). – С. 15.
5. Кредитні спілки: податковий облік // Бюлетень кредитних спілок України. – 2013. – № 1(47) – С. 30-35.
6. Як здійснювати благодійну діяльність в Україні згідно з новим Податковим кодексом / О.Ю. Вінніков, М.В. Лациба ; Укр. незалеж. центр політ. дослідж., Мережа розвитку європ. права. – К. : Агентство «Україна», 2011. – 124 с.
7. Алексеев И.В., Алексеева Н.Б. Кредитные союзы Украины: природа и проблемы // Бизнес информ. – 2011. – Т. 1, № 2. – С. 34-36.
8. Облік та аналіз активних операцій кредитних спілок : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / О.І. Іваненко ; Київський нац. унів. ім. Т. Шевченка. – Київ, 2011. – 22 с.
9. Фінансова підтримка кредитними спілками малого бізнесу : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01 / Р.Р. Коцовська ; Терноп. акад. нар. госп-ва. – Тернопіль, 2004. – 20 с.
10. Операції кредитних спілок : навч. посіб. / Р.Р. Коцовська, У.Я. Грудзевич ; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. – К., 2008. – 312 с.
11. Особливості формування звітності кредитних спілок. / О.О. Гончаренко, І.О. Дземішкевич // Фінансовий простір. – 2011. – № 3(3). – С. 77-89.
12. Баби́дорич Л.І. Кредитна спілка як особливий вид економічної організації // Вісник Одеського національного університету: Серія Економіка. – ВД «Гельветика», Одеса, 2014. – Т. 19, Вип. 2/5. – С. 94-98.
13. Майбу́ров І.А. Сущность и классификация налоговых льгот / И.А. Майбу́ров / Налогообложение: проблемы науки и практики : монография. – Х. : ИД «ИНЖЕК», 2008. – С. 93-112.
14. Налогово-бюджетные аспекты регионального развития : монография // Иванов Ю.Б., Майбу́ров И.А., Иванова О.Ю. и др., под общ. ред. Ю.Б. Иванова. – Х. : ИД «ИНЖЭК», 2013. – 344 с. Русск. яз.
15. Регулятивний потенціал податкової системи України : монографія / Ю.Б. Іванов, О.М. Тищенко, К.В. Давискиба та ін. ; за заг. ред. д.е.н., проф. Ю.Б. Іванова. – Харків : Вид. КНЕУ, 2009 – 336 с.
16. Система податкових пільг в Україні у контексті європейського досвіду / За заг. ред. А.М. Соколовської. – К. : НДФІ, 2006. – С. 37.
17. Реформування податкової системи України в контексті міжнародної інтеграції / Ряба О.І., Гончарук Н.В. // Вісник Хмельницького національного університету, 2010. – № 2, Т. 2. – С. 212-215.
18. Алексеев В.І. Кредитні спілки як інструмент приватних інвестицій у малий бізнес. / В.І. Алексеев, С.І. Алексеева, І.В. Алексеев // Вісник Одеського національного університету: Серія Економіка. – ВД «Гельветика», Одеса, 2014. – Т. 19, Вип. 2/5. – С. 90-93.
19. Алексеев В.І. Дослідження дохідності кредитної спілки в умовах кредитування із залученням членських внесків. / В.І. Алексеев, С.І. Алексеева // Формування ринкової економіки в Україні. – Львів, 2014. – Вип. 31, Ч. 1. – С. 13-23.
20. Алексеев В.І. Математичне обґрунтування показника концентрації впливу членства для аналізу вразливості кредитної спілки // Бизнес Информ. – 2014. – № 4. – С. 77-81.
21. Алексеев В.І. Математична модель оцінки залежності національних фінансових інститутів від зовнішніх впливів // Фізико-математичне моделювання та інформаційні технології. – Львів : ЦММ ІППММ НАН України, 2013. – Вип. 17. – С. 9-16.
22. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-14 : Редакція від 20.07.2014 / Верховна Рада України – Офіц. вид. – Відомості Верховної Ради України, 2002. – № 1, ст. 1.
23. Васи́ля Волгу посадили на 5 років // «Газета по-українськи» [Електронний ресурс] – 24.09.2012. – Режим доступу : http://gazeta.ua/articles/politics/_vasilya-volgu-posadili-na-5-rokiv/457501/ – Заголовок з екрану.
24. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 № 5073-17: Редакція від 26.09.2014 / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Голос України, 02.02.2013. – № 22.